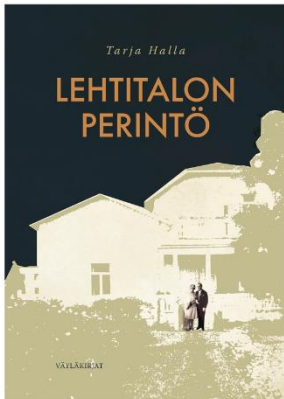

Tarja Halla: Lehtitalon perintö

Tarja Halla: Lehtitalon perintö. Väyläkirjat. Riika: Livonia Print, 2024.

Teksti: Helena Hietaniemi

Muistoista painava kirja

Toimittaja, kirjallisuusterapiaohjaaja Tarja Hallan alkuvuodesta ilmestynyt esikoiskirja *Lehtitalon perintö* on kirja hänen isästään, isän lapsuudesta ja nuoruudesta, isän adoptiovanhemmista sekä kirjoittajan lapsuudesta ja isäsuhteesta. Isän vaikeneminen omasta taustastaan ja elämäntarinan arvoitukset heijastuivat kirjoittajan lapsuuden perheen elämään ja isän ja tyttären suhteeseen.

Tarja Halla omistaa kirjansa kaikille suku- ja perhesalaisuuksien kantajille.

Lehtitalon perintö on sivumääräänsä – 190 sivua – painavampi kirja.

Arvokas kirjenippu

Päätös kirjan kirjoittamisesta kypsyi monen vuoden ajan sen jälkeen, kun Tarja sai käsiinsä isänsä adoptioäidin ja biologisen äidin kirjeenvaihdon seitsemisen vuotta sitten. Tuolloin isän kuolemasta oli kulunut kuusi vuotta. Kirjeissä Tarja ymmärsi pitelevänsä käsissään arvokasta – joskin myös kipeitä tunteita liikuttavaa aineistoa.

- Ajattelin, että jos minä en kirjoita isäni tarinaa, kukaan muukaan ei sitä tee, Tarja sanoo.

Alkoi yli kolme vuotta kestänyt kirjoitusprosessi.

- Kirjoittaminen oli aika ajoin raskasta, koska se avasi viiltäviä muistoja isäsuhteestani. Lapsuuden ja nuoruuden vaikeat kokemukset myllersivät tajunnassani, eikä niiden sanoittaminen ollut helppoa, Tarja sanoo.

Tarja kertoo aloittaneensa isästään kirjoittamisen ensin Jaana Huldénin ohjaamissa Ira Progoff -kirjoitussessioissa, joissa hiljennytään kuuntelemaan omaa sisäistä maailmaa ja kirjoitetaan tiettyjen kysymysten avulla.

- Kirjoitin isälle kirjeitä ja keskustelin hänen adoptioäitinsä kanssa.

Progoff-kursseilla kirjoittaessaan Tarja muisteli myös terapiaansa, johon hän hakeutui noin 30-vuotiaana isäsuhdettaan käsitelläkseen.

- Jos tuolloin olisin kirjoittanut kirjan, siitä olisi tullut vihantäyteinen, hän ajattelee. - Pöydän toisella puolella istui mies, terapeutti, joka ei puhunut mitään. Isäkään ei puhunut.

Tarja muistaa kuitenkin tuon kymmenien vuosien takaisen terapiavuoden näyttäneen hänelle hänen tapansa elää.

- Suoritin mekaanisesti elämää työkuukaudet, kunnes kuuden viikon kesälomalla vähitellen toivuin. En soisi kenenkään elävän sillä tavoin.

”Ihan normaali perhe”

Monet kysymykset hämmensivät Tarjan mieltä lapsena. Kuka kukin oikein on? Se kummastutti, että isä onkin syntynyt Porvoossa eikä Pohjanmaalla vanhempiansa luona. Miten niin? Ja kuka oikein on Helsingin mummu, joka heillä käy kylässä? Näistä ei puhuttu.

Tarja kertoo, että isän tapa olla vuorovaikutuksessa oli puolinaista, ikään kuin hän olisi ollut jatkuvasti muualla.

- Isän vaitonaisuus ei antanut mahdollisuuksia puhua mistään lapsen mieltä askarruttavista asioista. Opin vaikenemaan omista tunteistani.

Kymmenvuotiaana Tarja uppoutui kirjoihin päästäkseen lähelle kaunista maailmaa, toisenlaista kuin kodin ilmapiiri. Lukiessaan hän onnistui sulkemaan korvansa ääniltä, joita ei halunnut kuulla: lasi särkyä, isä raivostuu, vaihtaa vihaisesti pikkutakin päälle eteisessä ja pamauttaa oven kiinni, katoaa omille teilleen, aamulla potee krapulaa; isä huutaa, että pennut hiljaa, eikö sana kuulu. Isä komentaa ruokapöydässä, vahtii pöytätapoja; huomauttaa, jos laulaa väärin. Tarja lopettaa laulamisen.

Tarja, kirjan Matintytär, toivoo isän ja äidin eroavan. -Meillä on ihan normaali perhe, äiti sanoo.

Perheen tunnelmat Matintyttären kokemana tulevat lähelle ja liikuttavat.

Isän hylkäämiskokemukset

Tarja kertoo isänsä kokeneen useita haavoittavia hylkäämisiä lapsuudessaan.

- Ensimmäinen hylkäämiskokemus tapahtui Helsingin rautatieasemalla, missä hänen biologinen äitinsä luovuttaa vuoden ikäisen Matin tulevalle adoptioäidille.

Adoptioäiti Kerttu kuvailee kirjeessään junamatkaa Helsingistä Ylivieskaan, että Matin hätäntynyt katse liikkui junan vaunun penkeille ja penkkien alle aivan kuin Matti olisi etsinyt äitiään.

Adoptiokodissaan Matista tulee ”talon nuori herra”, nimitys, joka kertoo arvonannosta kaivattua lasta kohtaan. Perheeseen adoptoidaan toinenkin lapsi, kun Matti on viisivuotias, tyttö. Hänestä tulee Matille rakas sisko, joka kuitenkin pian kuolee. Suomi on joutunut talvisotaan, sitten jatkosotaan. Ympäriällä on aikuisten hätä ja huoli. Matti pissaa öisin sänkyyn.

”Matin koulu alkaa ja nauru loppuu”, Tarja kirjoittaa. Nauru loppui siihen, kun kylän lapset huutelivat Matille, ettei hän ole perheensä oikea lapsi. Adoptio oli kotona salattu lapselta, kuten tuohon aikaan oli tapana. Myös Mattiin kohdistunut ilkunta oli vanhemmille liian vaikeaa tuona aikana ottaa puhuttavaksi.

- Kolmas traumaattinen kokemus oli Kerttu-äidin kuolema, kun Matti oli vain kymmenvuotias. Se merkitsi isälle lapsuuden loppua. Aarne-isä oli perheyrietyksessä ”aina töissä”.

Perheeseen on adoptoitu vielä kolmaskin lapsi, tytär, joka niin ikään menetti uuden äitinsä. Isä menee uusiin naimisiin. Matti jää luokalleen oppikoulussa. Hänellä on keskittymisvaikeuksia.

- Kaikesta tästä seurasi se, millainen isästä tuli, Tarja summaa.

- Isä ei puhunut koskaan lapsuudestaan eikä Kerttu-äidistään. Hän väisti koko elämänsä ajan tilanteita, joissa olisi herkistynyt itkuun, vaikka kuoren alla näkyikin pidäteltyjä tunteita. En nähnyt isän koskaan itkevän.

Toipumisprosessi

Tarja koki, että kirjoittamisen alkuun päästyään kirjoitusprosessi ruokki itseään. Muistot vahvistuivat, havahduttivat. Tunteet sisälsivät myös iloa ja kauneuden näkemistä, kantoivat elämässä uudella tavalla.

- Tunnistin itsessäni, että pitkä kirjoittaminen hoitaa minua, sanoo Tarja. Hän teki työuransa toimittajana, jonka työssä tiivistäminen on hyve.

- Koen, että sekä herkkyyteni että kestävyuteni ovat lisääntyneet. Olen huomannut, että toivun hankalista tilanteista vähän nopeammin kuin ennen. Näen kirjan kirjoittamisen myöhäisenä toipumisprosessina. Iloitsen siitä.

Tarja kokee, että puhuminen, lukeminen, kirjoittaminen ja tanssiminen ovat hänelle samaa ilmaisun virtaa, jokainen kuitenkin omalla tavallaan erityinen.

- Kirjoittaminen menee luihin ja ytimiin, kuten Natalie Goldberg samannimisessä kirjassaan asian ilmaisee. Kirjoittaessa tajunta lykkää sanoja ja ilmaisuja, jotka yllättävät. Kun kirjoitan, näen, miltä minusta tuntuu. Ilman kirjoittamista muistot ja kokemukset jäisivät jäsentämättä.

Kaunokirjallinen ote

Tarja pohtii, ettei olisi pystynyt kirjoittamaan kirjaansa kaunokirjallisella otteella ilman kirjallisuusterapiaohjaajan opintojaan ja Ira Progoff -kurseja.

- Halusin ilmaista tunteita kaunokirjallisuuden keinoin.

Tarja kertoo kirjoittaessaan lukeneensa paljon romaaneja ja myös runoja.

- Ne menevät nopeasti tunteisiin ja auttavat pääsemään kaunokirjallisen kirjoittamisen virtaan.

Myös sukutarinat niin kirjallisuudessa kuin elokuviakin ovat antaneet hänelle virikkeitä. Samoin Pirkko Siltalan kirja taakkasiirtymistä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) ja kansalliskirjaston arkistoja koluamalla hän sai tärkeää tietoa isänsä sukujuurista.

Kun kirja oli jo hahmossaan, Tarja osallistui Helsingin työväenopiston käsikirjoituksesta kirjaksi - kurseille kahden vuoden ajan. Kursseilla kaikelle kirjoittamiselle asetettiin dead line, määräaika, johon mennessä piti syntyä valmista. Toimittajana Tarja tietää, että DL on kaiken kirjoittamisen äiti.

Tarja toteaa, että hänen kirjoittamisensa jatkuu – syntyipä niistä kirjoja tai ei.

Lempeä katse

Kirjeitä lukiessaan Tarjalla syntyi lempeä katse isäänsä.

- Liikutuinkin kovasti hänen lapsuudestaan, pienestä, suloisesta pojasta. Ajattelin, että hänen vanhempansa aivan selvästi rakastivat lastaan. Se tuntui minusta hyvin lohduttavalta.

Valokuvat ja Matin perheen vieraskirja olivat Tarjalle ainutlaatuisen tärkeää materiaalia kirjaa kirjoittaessa. Matin adoptioäidin ottamia lapsuuskuvia oli runsaasti. Ne tulvivat rakkautta.

- Näen pienen pojan valkoisessa turkishatussa ja valkoisessa turkissaan. Ajattelin, että rakastettu ja suloinen lapsi.

Tarjan lempeä katse isään siirtyi kirjaan ja välittyy koskettavasti lukijalle.

Jäähyväiset

Lehtitalon perintö -kirjan lopussa, luvussa ”Jäähyväiset”, isä on sairaalassa, kasvoilla jo lähdön merkit. Tarja vierailee isän luona ja kuulee jo ovelta isän sanovan: ”Sieltä se minun pikkutyttöni tulee.” Kuuliko hän oikein? Kyllä: Nyt on tämä hetki ja hän on pikkutyttö.

Viikon kuluttua isä sanoo: ”Minun työt – minun työt eivät varmaan milloinkaan anna anteeksi.”

Tarja ei pysty kysymään, mitä isä pyytää anteeksi.

- Isä sanoi sen toteavasti. Panin käden isän kädelle.

”Oikeastaan isä ei suoranaisesti pyydä anteeksi, hänen murheensa on siinä, ääneen sanottuna”, Tarja kirjoittaa.

Tarja sanoo, että häneltä jäi kysymättä monta asiaa isältään, lopullisesti.

- Isä ei uskaltanut koskaan avata muistojen arkkua. Isä ei halunnut tietää biologisesta isästään, vaikka siihen tarjoutui tilaisuus. Minun kehoni siis kantaa tuntemattoman miehen perimää, Tarja sanoo.

Kuvassa Tarja Halla, *Lehtitalon perintö*-kirjan kirjoittaja (valokuvaaja tuntematon)

Tekstin kirjoittaja Helena Hietaniemi on toimittaja ja kirjallisuusterapiaohjaaja